

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

פרקי יסוד בתולדות המזה"ת המודרני - 38460

תאריך עדכון אחרון 21-09-2020

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: לימודי האסלאם והמזרח התיכון

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' מאיר חטינה

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: meir.hatina@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום שני 16:00-15:00

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הקורס מתמקד בלימוד תולדות המזרח התיכון בעידן המודרני, בעיקר עם קריסת האימפריה העות'מאנית ב-1918. ייחודו של הקורס בשילוב שבין היסטוריה פוליטית, המתמקדת בתהליכים מדיניים ואזוריים; היסטוריה חברתית העוסקת במודרניזציה, ריבוד חברתי ומיעוטים; והיסטוריה רעיונית המנתחת אידיאולוגיות עיקריות דוגמת לאומיות ערבית ופונדמנטליזם אסלאמי. הקורס יתנהל על פי ציר כרונולוגי, אך בדגש על סוגיות מרכזיות שעיצבו את פני המזרח התיכון.

מטרות הקורס:

- הכרת גוף הידע על ההיסטוריה המודרנית של המזה"ת על פי ציר כרונולוגי וסוגיות מרכזיות
- הכרת אוכלוסי האזור, תרבותם, מוסדותיהם החברתיים והתפתחותם; האידיאולוגיות העיקריות שעיצבו את פני האזור.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- הבנת תהליכים מרכזיים בעיצוב דמותו של המזרח התיכון המודרני
- מעקב אחר תהליכי שינוי ומודרניזציה
- הכרת כלי ניתוח היסטוריים וחשיבותם של מקורות היסטוריים לסוגיהם.

דרישות נוכחות (%) :

בהתאם לנהלי הפקולטה

שיטת ההוראה בקורס: הוראה מקוונת (בזום): הרצאות ודיונים בשילוב מצגות, סרטים ומרצים אורחים

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. אירועי 2011: נקודת פתיחה
2. עידן הלאומיות
3. מלחמת העולם הראשונה והסדר החדש
4. שינויים כלכליים-חברתיים
5. מודל חילוני של מדינה: תורכיה ואיראן
6. מודל שבטי-שושלת: ירדן וערב הסעודית
7. מצרים והסדר הפורה: העידן החוקתי והמאבק לעצמאות
8. הדור הזקוף
9. עידן המהפכות
10. מלחמת 1967: המערכת הבין-ערבית והסכסוך עם ישראל
11. תחייה אסלאמית
12. גלוקליזציה: גלובליזציה במזרח התיכון
13. האביב הערבי: נקודות למחשבה וביקורת

חומר חובה לקריאה:

1. חגי ארליך, מבוא להיסטוריה של המזרח התיכון המודרני (תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1991), חטיבה ד, עמ' 17-66.
2. אליעזר טאובר (עורך), אגודות חשאיות ותנועות מרד בסהר הפורה 1875-1920 (רמת גן: אוניברסיטת בר אילן, 1994), עמ' 9-44.
3. תעודה: עבד אל-רחמן אל-כואכבי, "מעלות הערבים", בתוך ספרו יסודות האסלאם הסלפי: פרוטוקול ועידת התחייה האסלאמית באם הערים מכה 1899 (תל אביב: רסלינג, 2015), עמ' 179-182.
4. תעודה: "תכתובת חסין-מקמהון 1916", בתוך: חגי ארליך, מבוא להיסטוריה של המזרח התיכון בעת החדשה (תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1988), חטיבה ה, יחידה 9, עמ' 78-82.
5. אשר ססר, "התמסדותה של המדינה הטריטוריאלית", המזרח החדש 36 (1994), עמ' 27-33.
6. גד גילבר, כלכלת המזרח התיכון בעת החדשה (תל אביב: משרד הביטחון, 1990), עמ' 28-57.
7. אלברט חוראני, תולדות העמים הערביים (תל-אביב: דביר זמורה-ביתן, תשנ"ו), עמ' 333-350.
8. יוסי אולמרט, מיעוטים במזרח התיכון: יחסי רוב-מיעוט בחברה משתנה (תל אביב: משרד הביטחון, תשמ"ו), עמ' 11-14.
9. נוגה אפרתי, "אל-נהדה אל-נסאאיה: הופעת תנועות נשים במזרח התיכון וביטוייה בעיראק", בתוך רות רודד ונוגה אפרתי (עורכות), נשים ומגדר במזרח התיכון (ירושלים: מאגנס, 2008), עמ' 27-52.
10. ברנרד לואיס, צמיחתה של תורכיה המודרנית (ירושלים: מאגנס, תשמ"ג), עמ' 205-236.
11. וד מנשרי, איראן: בין אסלאם למערב (תל אביב: משרד הביטחון, 1996), עמ' 91-102.
12. יוסף נבו, ירדן: החיפוש אחר זהות (תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 2005), עמ' 13-25.
13. עוזי רבי, סעודיה: ממלכת נפט במבוכי הדת והפוליטיקה (רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, 2007), עמ' 27-50.
14. חגי ארליך, מצרים: האחות הבכירה (תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 2003), עמ' 13-39.
15. משה מעוז, סוריה: אל הערבויות ובחזרה (תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, תשע"א), עמ' 21-31.
16. Philip S. Khoury, *Syria and the French Mandate: The Politics of Arab Nationalism, 1920-1945* (Princeton: Princeton University Press, 1987), pp. 619-630.
17. מאיר זמיר, כינונה של לבנון המודרנית (תל אביב: מערכות, 1993), עמ' 105-151.
18. חגי ארליך, דורות של מרי: סטודנטים ואוניברסיטאות במזרח התיכון (רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, 2012), עמ' 109-137.
19. אליעזר בארי, הקצונה והשלטון בעולם הערבי (מרחביה: ספרית הפועלים, 1966), עמ' 13-20.
20. ג'מאל עבד אל-נאצר, הפילוסופיה של המהפכה (תל אביב: ספרי גדיש, תשי"ט), עמ' 11-20, 29-25, 54-50.
21. אלי פודה, החתירה להגמוניה בעולם הערבי: המאבק סביב ברית בגדאד (תל אביב: משרד הביטחון, 1996), עמ' 238 - 250.
22. שמעון שמיר, "שקיעת המשיחיות הנאצריסטית", בתוך: ש. שמיר (עורך), ירידת הנאצריזם 1965-1970: שקיעתה של תנועה משיחית (תל אביב: מפעלים אוניברסיטאיים, 1978), עמ' 1-38.
23. יצחק אורון, "מפלגת התחייה הערבית הסוציאליסטית: תולדותיה ורעיונותיה", בתוך: זאב גולדברג (עורך), הסוציאליזם הערבי (תל אביב: בית ברל, 1970), עמ' 89-120.
24. תעודה: Aflaq Michel, "Revolution and Nationalism", Arab, Haim G. Sylvia in, *Nationalism: An Anthology* (Berkeley: University of California Press, 1962), pp. 242-249.
25. Malcolm H. Kerr, *The Arab Cold War, 1958-1967: A Study of Ideology in Politics*

- (London: Oxford University Press, 1965), pp. 14-34.
26. עידו זלקוביץ', תנועת הפת"ח: אסלאם, לאומיות ופוליטיקה של מאבק מזוין (תל אביב: רסלינג, 2012), עמ' 52-23.
27. אברהם סלע, אחדות בתוך פירוד (ירושלים: מאגנס, 1983), עמ' 80-64.
28. פואד עג'מי, מלכוד: ערביות וערבים מאז 1967 (תל אביב: ידיעות אחרונות, 2001), עמ' 69-149.
29. שמעון שמיר, מצרים בהנהגת סאדאת: הביקוש אחר אוריינטציה חדשה (תל אביב: דביר, 1978), עמ' 139-117.
30. מאיר חטינה, "מחאה ומהפכה בסונה", בתוך: מאיר בר-אשר ומאיר חטינה (עורכים), האסלאם: היסטוריה, דת, תרבות (ירושלים: מאגנס, 2017), עמ' 594-630.
31. תעודה: סיד קטב, מניפסט האסלאם הרדיקלי: ציוני דרך (תל אביב: רסלינג, 2011), עמ' 21-29.
32. משה אהרונוב ומאיר ליטבק, איראן: מקיסרות פרסית למהפכה איסלמית (רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, 2014), עמ' 272-245.
33. תומאס פרידמן, העולם הוא שטוח: העולם הגלובלי—החיים במציאות חדשה (תל אביב: אריה ניר, 2006), עמ' 336-309.
34. ארליך, דורות של מרי, עמ' 246-221.
35. עוזי רבי, "המפה האחרת: פניו המשתנות של המזרח התיכון", המזרח החדש 54 (תשע"ה), עמ' 190-172.
36. אלי פודה ואון וינקלר (עורכים), הגל שלישי, מחאה ומהפכה במזרח התיכון (ירושלים: הוצאת כרמל, 2017), עמ' 41-25.

חומר לקריאה נוספת:

1. ענת לפידות, תורכיה: לאומיות במבחן ניגודיה (רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, 2013), עמ' 47-26.
2. ישראל גרשוני, אור בצל: מצרים והפאשיזם 1937-1922 (תל אביב: עם עובד, 1999), עמ' 130-154.
3. עמנואל סיון, קנאי האסלאם (תל אביב: עם עובד, 1986), עמ' 60-28.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה	70 %
הרצאה	0 %
השתתפות	0 %
הגשת עבודה	0 %
הגשת תרגילים	30 %
הגשת דו"חות	0 %
פרויקט מחקר	0 %
בחנים	0 %
אחר	0 %

מידע נוסף / הערות:
הגשת תרגיל אחד בלבד באמצע הסמס (30%)

* מתרגלים:

1. יהל אנלגמן,

שעת קבלה:

אימל: i.ac.huji.mail@engelman.yahel

2. מתן פרשיקוב

שעת קבלה: יום ראשון, חדר ? , 14:00-13:00; אימל: il.ac.huji.mail@perchikov.matan

* אתר הקורס נמצא במערכת MOODLE בכתובת: <http://moodle2.il.ac.huji.nu15>

באתר נמצאים כל פריטי הקריאה שילוו את השיעורים בקורס.

*נוכחות: בהתאם לכללי הפקולטה